

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. H. K. v. d. B. H. H. H. H. H. H. H.

C. A. B. v. d. B. H. H. H. H. H.

E. B. v. d. B. H. H. H. H. H.

PALSTRUP
t Jylland.

PALSTRUP

i Jvlsland.

Palstrup, i Viborg Amt, Lysgaard Herred og Højbjerg Sogn, maa oprindeligt have heddet Pallestorp og have sit Navn af en Landsby, hvis Marker ere blevne indtagne under Hovedgaardens. Naar og af hvem denne er bleven oprettet, vides ikke.

Den først be kendte og tillige den mærkeligste af Gaardens Ejere er Rigssraad Mogens Munk, Herre til Palsgaard, Boldstrup og Ulfsumgaard. Han hører til Uitten Munk med de tre Roser i Vaabenet og var en Søn af Oluf Munk og Broder til Biskop Jver Munk i Ribe. Han var 1521 bleven Landesdommer i Jylland, da han og to andre Herremænd satte Martoffel imellem Viborg Domkapitels og Mariager Klosters Ejendomme. Det følgende Aar træder han op som en af Christiern den andens heftigste Fjender, og da en liden Del af den jyske Adel i December 1522 paa en Forsamling i Viborg var bleven enig om at affatte Kongen, fik Mogens Munk af disse sine medforbundne det Svær at underhandle med Kongens Forbroder Hertug Frederik. Den 20de Januar 1523 udstedte de et Brev, hvori de oplagde Kongen Huldrab og Mandrab (Troslab), fordi han havde handlet imod sin Haandfæst-

ning og været en grusom Herre. Det blev nu paalagt Mogens Munk at overbringe Hertugen, der opholdt sig i Sønderjylland, Tilbuddet om Danmarks Krone. Paa Vejen did traf han Kongen, med hvem han vilde tale, før hin fik Nys om, hvad der var foregaaet i Viborg. Han skal da have yttret, at han som „en af hans Raades trofaste og villige Undersaatter og Tjenere“ vilde hilse paa sin Konge, hvorhos han udbad sig en Stævning imod Ejler Brøkke og lovede at indfinde sig paa den af Kongen udstrevne Herredag i Aarhus. Kong Christiern, der viste sig meget forekommende imod ham, udbød ham til sit Vord. Her skal Talen have faldet paa Adelsmændenes Sammenkomst i Viborg, hvorom Kongen saaledes maa have faaet nogen Underretning, og Mogens Munk skal da have yttret, at de vare traadte sammen for at meddele hverandre sin Frygt for ny Skatter, men at de i øvrigt ikke vidste, hvad de skulde gjøre. Kongen ytrede, at han troede, han kunde stole paa Rigsmarken Hr. Mogens Gjøse, og Mogens Munk var af samme Mening. Til Slutningen talde de om Jagten, og Kongen roste Landesdommeren som Jæger og udbad sig en god Ræveemynde af ham, hvortil denne svarede, at hans Raade skulde

PALSTRUP

t Jvrland.

faa den saa god som han havde den. Det hedder ogsaa, at han sit Gaver af Kongen og til Gjengæld lod sin Bante med Pffigelsesbrevet blive tilbage i Kongens Etue; men dette sidste er næppe rigtigt, da Christiern den anden senere forstred, at han aldrig havde modtaget noget saadant Brev fra Nyderne. Derefter forlod Mogens Munk Besje og fortsatte sin Rejse til Hertugen. Et Par Mile fra Nendsborg modte han et Bud, som af Kuryst Joakim af Brandenburg var affendt til hans Svoger Kong Christiern. Dette Sendebud blev oversaldet og dræbt af Mogens Munk, som derpaa tog Brevene til sig. I Slutningen af Januar 1523 fik han Afgang til Hertugen og udvilede nu for denne, hvorlunde de yste Rigsraader havde løst sig fra den Kong Christiern aflagte Trostabsed, og fremsførte Onsket om, at Hertugen vilde tage imod Kronen. Hertil var denne meget billig og lovede snart at indfinde sig med Tropper. Kort efter blev Mogens Munk Medlem af Rigens Raad og understret den ny Konges Haandfæstning. I det følgende Aar tog han Del i de Beslutninger, der bleve fattede til den ny Konges Undertrykkelse, og gav sit Samtykke til Paalægget af en betydelig Skat. Ridderærdigheden opnaaede han aldrig. Ved at arve sin Broder Bisoppen, der døde 1539, og sin Søster Fru Karine Munk blev han tilsidst en rig Mand; tidligere havde han ingen syndertig Formue, hvilket ses deraf, at da man 1525 fra Posten af ventede et Indfald i Landet af den fordrevne Konge og desaarfar maatte stille saamange Stridsmand paa Venene som muligt, udrustede han 3 Ryttere og 4 Godknægte af sine Godser, imedens den anden verdslige Rigsraad fra Riber Stift Fr. Fredbjørn Podesbuff stillede 16 Ryttere, 20 Godknægte med Glavind og 10 Skjutter af sine Ejendomme. I Aaret 1534 deltog Mogens Munk i Hertug Christians Valg til Danmarks Konge, men blev snart tvungen til at sige til Posten, da Bønderne i hans Len Vandfald (oprindeligt Bendesfald, nu Vandfald) Herred rejste sig for den affatte Konges Sag. Han var ikke tilfede,

da Kongen og de verdslige Rigsraader bleve enige om at søngste Bisopperne, men indfandt sig ved Rigsdagen 1536, paa hvilken den katholicke Lære blev aflastet. Efter 1542 synes han ej at have deltaget i Rigsraadets Forhandlinger; men dette var ikke af den Grund, at Alderdommen havde fuet hans Mod; thi 1548 truede han med at hærge sin Husfrus Fru Karen Rosenkrands's Søstersøn, Jver Juel's, Godser, hvilken Trusel imidlertid blev uopfyldt formedelst et i Tide sluttet Forlig. Han døde den 3die December 1558 i en Alder af henimod 80 Aar og blev begravet i Hjerm Kirke (i Ringkjøbing Amt).

Hvo der efter ham blev Ejer af Palstrup, vides ikke; maaske var det Frans Dyre, hvem Gaarden tilhørte i Aaret 1568. I Begyndelsen af det 17de Hundrebaar tilhørte den Frans Juel, som i Aaret 1602 understret og beseglede en Orsejde (edeligt Løfte, ej at ville hævne sig), udskædt af Dve Juel til Mejlgaard, Jver Juel til Billestrup o. fl. til Albert Skeel, Ejer af Sungetgaard, der havde ihjelslaget Niels Juel til Kongeslevgaard. Senere tilhørte Palstrup Oluf Parsøberg, der i Aarene 1631 til 1639 opførte en ny grundmuret Hovedbygning paa to Etager med Taarne og Spir i Steden for den ældre, der nogle Aar i Forvejen var afbrændt. I hans Tid klagede en Del af Omegnens Bønder over Bejen til Palstrup. Binderslev Sogns Kirke-Korntiende havde Venmanden paa Silkeborg Christian Høll til Vustrup i Aaret 1633 bortfæstet til Jokum Gersdorf, den senere Rigshovmester, hvis Fader Christoffer Gersdorf til Søbygaard havde fæstet Sognets Konge-Korntiende, som var tillagt Randers Høspital; dette Korn maatte Bønderne føre 2 Mile til Palstrup, og paa Bejen, som de paaftode, med Livsfare sætte over store Aaer. Paa Kongens Hørespørgsel sparede Christian Høll hertil, at Bejen ingenlunde førte over store Aaer, men derimod over to smaa Bakke, hvor hidtil aldrig nogen havde taget Etade paa Livet. Tilførn havde Bønderne haft meget store Besvær dermed; thi Hans Skriver i Skjeldstrup, som tidligere havde haft Liend-

PALSTRUP

i Jylland.

en i Fæste, boede meget længer borte, saa godt som alleryderst i et andet Herred, og der var større Aaer og langt større Fære der end nu paa Vejen til Palstrup. Samme Aar gavede Iver Prip og Jægermester Otto v. Termoes, som undersøgte denne Sag. De havde synet den Vej, som paa Grund af Aaer og Moser skulde være livsfarlig at benytte. Efter deres Skjon var dens Længde ikke større end en Mil, og paa den fandtes der hverken Rær eller Moser, men to Aaer, af hvilke den ene ifskun kunde agtes for en Bæk, og det var let at komme over dem begge uden Fære for Liv og Gods. Underhaanden havde de desuden faaet at vide af nogle Udensogsbønder, at Mændene fra Benderslev havde en anden og langt bedre Vej, som de ellers benyttede; men nu havde de i den senere Tid fundet for godt at kjøre hin Vej, for at faae noget at klage over. Oluf Parsberg, der foruden Palstrup ejede Jernit (nu Frisenborg) og flere Gaarde i denne Egn, var gift med Fru Karen Kruse, Datter af Gnevold Kruse til Hjermidsløvgård og Fru Else Marsvinn. Han døde i Aaret 1660.

Deretter havde den ulppfælige Hr. Korfitz Ulfeld Palstrup i Pant en kort Tid. Efter hans Domsfaldelse maa Kongen have inddraget Gaarden; thi 1663 folgte han den med underliggende meget betydelige Gods til Mogens Friis til Frisenborg. Imidlertid fik Palstrup efter kort Tids Forløb en ny Herre i Otte Pogviff, der var Oluf Parsbergs Svigerføn; han beholdt den indtil 1672. Den blev da kjøbt af Peder Carisius, Kancelliraad og Amtmand over Aastrup, Sejlstrup og Borglum Amter i Bendishøvel og gift med Fru Anna de Vinde, der var fra Frankrig. Han havde i mange Aar været dansk Sendemand i Holland, blev adlet 1659 og døde 1685. Han og hans Hustru hvile i en aaben Begravelse under Gulvet i Højbjerg Kirke. Deres Datter Fru Sofie Elisabeth Carisius var gift med Baron Konstantin Marselis til Marselisborg, som 1694 folgte Palstrup til den rige Apotheker i Viborg Daniel

Friedenreich. De andre Arvinge efter Peder Carisius paaførte ham imidlertid en Keilsag, der blev meget vidtløftig, og det var først efter at Højeskeret havde affagt flere Domme i Sagen, at Kjøberne fik Skjøde paa Gaarden og Godset. Slagten Friedenreich skal være af tydsk adelig Herkomst, og Apothekerens Søn, Major Janus Friedenreich, der ved Faderens Død 1706 blev Ejer af Palstrup, blev 1716 optagen i den danske Adelsstand. Efter at have virket meget gavnlig for Skoler og Kirker døde denne i Aaret 1755, 78 Aar gammel; hans Enkesone Anne Margrete, født Linde, overlevede ham i fire Aar. Sønnen Christian Daniel Friedenreich overlod 1771 Gaarden til sin Søn Major Frans Friedenreich, der døde 1780, samme Aar som Faderen og saa gifte til sine Fædre. Aaret før sin Død havde han imidlertid solgt Palstrup til Justitsraad Hygom, der ogsaa døde 1780. Hans Enke ejede derpaa Gaarden til sin Død 1783, og efter hende Svigerfønnens Ritmester Friminger indtil 1786. Derpaa tilhørte Palstrup til 1792 Generaladjutant Jens de Poulson, i hvis Tid de to mindre Gaarde Kærsgaard og Ravnholt blev tilfælle fra Hovedgaarden, og derpaa til 1799 Kammerraad H. Sundorph, der begyndte at bortfælle Bøndergodset og nedrev første Delen af det gamle Stuehus. De følgende Eiere vare H. Hollesen indtil 1804, Landsfoged Behrens, en Hofstener, hvem Gaarden i 30 Aar tilhørte, hans Søsterson H. P. Kelter til 1840 og efter ham B. van Deurs, som havde den i 8 Aar. Derpaa blev den kjøbt af Jagtjunker A. Brun, der folgte den efter nogle Aars Forløb til den nuværende Ejer Proprietær J. L. Otto.

Gaardens Hovedbygning er opført i Aaret 1740 af Major J. Friedenreich. I begge Gavle ses Begyndelsesbogsstaverne til hans og hans Frues Navne. I den ene Gavlfindees en gammel Klokke, om hvilken der er det Sagn, at den af Everskerne blev bortført i Krigen under Frederik den tredie, men hentet hjem igjen under den kaanste Krig. Stuehuset er omgivet af dobbelte Grave og ligger saaledes paa en D. Den gamle anseelige Hovedbygning, der

PALSTRUP

i Jylland.

for længe siden er nedreven, skal meget have lignet Hovedgaarden Ulstrup og
laa i vestlig Retning lige over for den nuværende. Den ene Skov stoder umid-
delbart op til Gravene.

Palstrup har 25 Tdr. 7 Sldr. 1 Fdkt. 2 Alb. Ager og Engø Hartorn,
hvoraf 24 Tdr. 1 Sldr. 2 Fdkt. = 3 Alb. ligge under selve Hovedgaarden, hvis

Fladeindhold er 360 Tdr. Land Ager, 30 Tdr. Land Eng og 50 Tdr. Land
Mose og Rør. Skovstykket er 1 Td. 3 Sldr. = Fdkt. 2 Alb. Hartorn, og
Skovene udgjøre 210 Tdr. Land. Fæstegodsens Hartorn er 1 Td. 5 Sldr.
3 Fdkt. 1½ Alb., og desuden ere 60 Tønder Agerland fordelt imellem nogle
Huse.

